

סנהדרין נח-ב

עניין: גוי ששבת חייב מיתה א'

פרשת דרכים דרוש א'

ישראל³⁰ כו', יעו"ש.

הרי מבואר שדעת חכמי צרפת הוא כדעת הרא"ם ז"ל שקודם מתן תורה לא יצאו מכלל בני נח להקל ולפיכך הוצרך להתגייר משום דקיימא לן באומות הלך אחר הזכר, אך הרמב"ן אזיל לשיטת הר"ש יפה שהאבות יצאו מכלל בני נח אף להקל. ולדעתי הראיה שהביא הרמב"ן ממ"ש²⁹ גבי עשו ודילמא ישראל מומר שאני הוא ראיה חותכת, וכן נראה דיש

שוב ראיתי דמחלוקת זה קדום ונחלקו בו חכמי התלמוד, דכפרק ד' מיתות דף נח: אמרינן אמר ר' חנינא עו"ג שהכה את ישראל חייב מיתה שנאמר⁴⁷ ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי, ופרש"י ויך את המצרי משום דהכה את העברי, וא"כ על כרחין לומר דס"ל דיצאו מכלל בני נח לגמרי

דהא פשיטא דבן נח המכה לבן נח חבירו אינו חייב מיתה, ואם איתא דלא יצאו מכלל בני נח כי אם להחמיר איך הותר למשה רבינו להרוג את המצרי כיון שכפי דיני בני נח לא היה חייב מיתה, אלא ודאי דס"ל לתלמודא דידן דיצאו מכלל בני נח לגמרי אפי' להקל. ובשמות רבה

ממדרב קדמות אשא עיני בחקירה אחת עמדו עליה המפרשים ז"ל מערכה מול מערכה, אם קודם מתן תורה מאחר שנימול אברהם וקיים כל המצוות ואפילו ערובי תבשילין כמ"ש רז"ל³, אם יצאו מכלל בני נח לגמרי ואפילו להקל או לא.⁴

ויש סעד לזה מדאמרינן בב"ר סדר וישלח פרשה עט סימן (ז) [ו] וז"ל ויחן את פני העיר,¹⁰ נכנס בערב שבת עם דמדומי חמה מבעוד יום וקבע תחומין מבעוד יום, הדא אמרה ששמו יעקב השבת קודם שניתן, ע"כ. גם בפרשת מקץ פרשה צב סימן ד אמרינן וטבוח טבח והכן¹¹ אין והכן אלא שבת, כמה דאת אמר¹² והיה ביום הששי והכינו, הדא אמרה ששמו יוסף את השבת, ע"כ. וקשה דהא קיי"ל בפ"ד מיתות¹³ דבן נח ששבת חייב מיתה דכתיב¹⁴ ויום ולילה לא ישבותו, וא"כ איך שמרו יעקב ויוסף את השבת, אלא ודאי דיצאו מכלל בני נח אפי' להקל.¹⁵

שוב ראיתי שדבר זה הוא מחלוקת קדום בין אבות העולם, הובא ברמב"ן ז"ל פרשת אמור²⁶ בענין מגדף דכתיב ביה בתוך בני ישראל, ודרשו כתורת כהנים²⁶ מלמד שנתגייר, והקשה הרמב"ן דלמאי אצטריך שנתגייר הא קיימא לן²⁷ דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כמוהו. וכתב שחכמי צרפת אמרו כי טעם הגירות היה מפני שהיה קודם מתן תורה, והיה משפטו לילך אחר הזכר ממ"ש²⁸ באומות הלך אחר הזכר, וכאשר נולד זה לא מלו אותו כי מצרי היה כדינו, אבל כשגדל נתגייר לדעתו ונימול. והרמב"ן השיב עליהם וזה לשונו, ואין דעתי כן כי מעת שבא אברהם בברית היו ישראל ובגוים לא יתחשבו, וכמ"ש²⁹ בעשו ודילמא ישראל מומר שאני, ומה שאמרו שנתגייר הוא שנכנס לברית מילה וטבילה והרצאת דמים בשעת מתן תורה ככל

פנים יפות פרשת נח

יום ולילה לא ישבותו. אמרו רבותינו ז"ל בסנהדרין דף נ"ח ע"ב, גוי ששבת חייב מיתה, אמר רב הונא אפילו בשני בשבת, הקשה המהרש"א דהל"ל אפילו באחד בשבת. ונראה דהנה הקשו המפורשים, דמה שאחז"ל [וימא כת:] קיים א"א כל התורה כולה, וכי איך שמר שבת שלא נצטוו עליו, ודחה לאו דיום ולילה לא ישבותו שנצטוו עליו מימי נח. ונראה דלא קשה, כי קודם מ"ת היה הלילה נמשך אחר היום, כמ"ש לקמן בפ' בא ובפ' יתרו ובכמה מקומות, עד שאמר לו הקב"ה מערב עד ערב תשבתו שבתכם [ויקרא כג, לב], וכן הוא אומר כאן יום ולילה לא ישבותו, היינו שלא ישבותו יום ואח"כ לילה, ואינו חייב מיתה אלא אם שבת עד סוף הלילה, כ"א עשה מלאכה בסוף הלילה לא עבר על הלאו של יום ולילה לא ישבותו, שהוא שביתת כל היום וכל הלילה שלאחריו אבל שמירת שבת של אברהם אבינו, היה כמו שיהיה אחר מתן תורה דהיינו שהיום הולך אחר הלילה. נמצא קיים שתיהן שעשה מלאכה בששי ביום ועשה מלאכה במוצאי שבת, הרי שלא שבת יום ולילה, וכן הוא לדורות בבני נח אינם חייבים כששבת בא' בשבת, אלא שאם שבת בלילה שלאחריו עד גמר הלילה, וכיון שעיקר החיוב הוא בגמר הלילה, והוא אצלינו שני בשבת, היינו דאמר ר"ה אפילו בשני בשבת. כוונתו באמת על יום א', אלא קמ"ל שעיקר החיוב הוא בלילה שלאחריו שהוא אצלינו שני בשבת, ויבואר עוד במקומות רבים מענין זה:

קונטרס המועדים לגרי"ז

תל

והנה הרמב"ם בהלכות מלכים פ"י ה"ט וכן עכ"ל ששבת אפילו ביום מימות חול אם עשאו לעצמו כמו שבת חייב מיתה. ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו כללו של דבר אין מניחין אותו לחדש דת ולעשות מצוות לעצמן מדעתן, וכו' מבואר בדבריו דהאיסור של שבת אצל עכו"ם הוא משום שאסור לו לחדש דת, ולעשות מצוה לעצמו. והנה נחזי אנן גבי האבות אם היה כבר עליהן שם ישראל. ודבר זה מבואר מכמה מקומות דהנה מדאמרינן שעשו היה לו דין ישראל מומר כדאמרינן בקידושין. וכן אמרינן ביבמות דקאמר ליה רחמנא לאברהם לא תנטוב שפחה. דלא ליזול זרעה בתרא, וכן ילפינן ויהרג משה למצרי משום דסוטר לועז של ישראל חייב מיתה וכו'. ומכ"ז מוכח דבהחפצא היו עליהם שם לאלא דבדין היה דין בן נח ולפי"ז נראה דלא שייך כבר לומר דהיה עליהם דין עכו"ם ששבת מכיון. יחפצא היו כבר ישראל והם שייכים לשבת אלא דלא נצטוו ואין זה חידוש דת עליהם כ"א משום קיום עד שלא נצטוו משו"ה שפיר שייכים הם לשבת משא"כ לעכו"ם דל"ש לשבת אייך הם מחדשין לעצמן דת בשמרת שבת ומשו"ה חייבים מיתה,